

หมวด 4

การกระทำความผิดหลายบทหรือหลายกระทง

การกระทำอาจเป็นกรรมเดียวหรือหลายกรรมต่างกัน ก. ตีศีรษะ ข. เป็นกรรมเดียว ถ้า ก. ตีศีรษะ ข. วันนี้ พรุ่งนี้ตีศีรษะ ค. เป็นหลายกรรมต่างกัน กรรมเดียวอาจเป็นความผิดที่ต้องด้วยกฎหมายหลายบท เช่น ปล้นฆ่าเจ้าทรัพย์ต้องด้วยความผิดทั้งฐานฆ่าคนและปล้นทรัพย์ เป็นปัญหาว่าจะใช้กฎหมายบทใดเป็นบทลงโทษ ถ้าเป็นการกระทำที่ต่างกันก็เป็นปัญหาว่าจะลงโทษกันอย่างไร กรณีแรกเรียกว่าการกระทำผิดหลายบท กรณีหลังเรียกว่าการกระทำผิดหลายกระทง จะได้แยกอธิบายต่อไปเป็นบท ๆ

บทที่ 1

ว่าด้วยการกระทำผิดหลายบท

มาตรา 90 บัญญัติว่า “เมื่อกระทำใดอันเป็นกรรมเดียว เป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท ให้ใช้กฎหมายบทที่มีโทษหนักที่สุดลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด

การกระทำที่เป็นกรรมเดียวผิดต่อกฎหมาย กล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่ามีความผิดเพียงกระทงเดียว ซึ่งแตกต่างกับการกระทำความผิดหลายกระทงดังที่จะกล่าวไว้ในบทต่อไป ผลของการกระทำผิดกระทงเดียวและหลายกระทง คือการลงโทษหาเหมือนกันไม่ ถ้าเป็นความผิดหลายกระทงจะต้องถูกลงโทษเป็นรายกระทง ถ้าเป็นความผิดเพียงกระทงเดียว ก็ถูกลงโทษเพียงกระทงเดียว เช่น แดงลักทรัพย์ของเขียว ขาว หากวินิจฉัยว่าเป็นความผิดเพียงกระทงเดียว แดงก็ถูกลงโทษเฉพาะกระทงเดียว หมายความว่ากระทำผิดฐานลักทรัพย์เพียงครั้งเดียว หากวินิจฉัยว่าแดงลักทรัพย์เขียวเป็นความผิดกระทงหนึ่ง ลักทรัพย์ขาวเป็นความผิดอีกกระทงหนึ่ง แดงต้องถูกลงโทษฐานลักทรัพย์เป็นสองกระทง หมายความว่าแดงกระทำความผิดฐานลักทรัพย์สองครั้งต่างกัน ต้องถูกลงโทษในความผิดของแต่ละครั้งเป็นกระทง ๆ ไป

แม้จะเป็นการกระทำอันเป็นกรรมเดียว กรรมนั้นอาจเป็นความผิดต่อกฎหมายบทหนึ่ง แต่ขณะเดียวกันเป็นความผิดต่อกฎหมายอีกบทหนึ่งด้วย อย่างนี้ชื่อว่ากรรมเดียวต้องด้วยกฎหมายหลายบท ต้องใช้กฎหมายบทที่มีโทษหนักที่สุดลงโทษ ไม่ใช่ว่าลงโทษด้วยกฎหมายทุกบท

การกระทำที่ได้ชื่อว่าเป็นกรรมเดียว อาจเป็นการกระทำอันเดียวหรือหลายอัน การกระทำอันเดียว เช่น ลักกระเป๋าบรรจุกุญแจ ในกระเป๋ามีทรัพย์สินหลายชิ้นซึ่งเป็นของคนต่างเจ้าของกันหลายคน ยิงปืนนัดเดียวแต่ถูกคนหลายคน ถือว่าเป็นกรรมเดียว และต้องด้วยกฎหมายเพียงบทเดียว แต่การกระทำอันเดียวอาจต้องด้วยกฎหมายหลายบทก็ได้ เช่น ต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานโดยทำร้ายเจ้าพนักงานได้รับอันตรายสาหัสเป็นกรรมเดียว ต้องด้วยบทความผิดฐานทำร้ายร่างกายมาตรา 298 และความผิดต่อเจ้าพนักงานตามมาตรา 138 อีกด้วย เป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท ต้องใช้บทหนักลงโทษ คือมาตรา 298

กรรมเดียวอาจเกิดจากการกระทำหลายอันก็ได้ เช่น ทูบกระจกบ้านค้ำแล้วลักทรัพย์ ที่อยู่ในกระจกไป เป็นกรรมเดียวที่เป็นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์บทยหนึ่ง และฐานลักทรัพย์ อีกบทยหนึ่ง การกระทำหลายอันซึ่งการกระทำแต่ละอันเป็นความผิดอยู่ในตัวเอง แต่เมื่อรวมกันเข้าอาจเป็นความผิดอีกบทยหนึ่ง เช่น ทำร้ายยามเข้าไปลักทรัพย์ เป็นความผิดฐานทำร้าย ร่างกายกับลักทรัพย์ รวมกันเป็นความผิดฐานชิงทรัพย์ เข้าไปลักทรัพย์ในเคหสถาน เป็น ความผิดฐานบุกรุกและลักทรัพย์ในเคหสถาน

ความผิดต่อเนื่อง เช่น มีเงินตราปลอมอยู่ 30 วัน ก็ถูกตำรวจจับ ต้องถือว่าเป็นกรรม เดียว ไม่ได้หมายความว่ากระทำผิดต่างกรรมกันเป็นวัน ๆ ไป เพราะความผิดเช่นนี้เป็น ความผิดต่อเนื่อง คือตราใบที่เขามีเงินตราปลอมอยู่

ความผิดที่ยืดออกไป ประกอบด้วยการกระทำหลายอันละเมิดกฎหมาย เป็นความผิด ฐานเดียวกัน โดยผู้กระทำมีความมุ่งหมายอันเดียวติดต่อกัน เช่น โจรปล้นตลาด เข้าบ้านโน้น เข้าบ้านนี้ หรือลักทรัพย์รายเดียวโดยค่อย ๆ ขนไปที่ละชิ้น หรือวางยาพิษให้เขากินวันละเล็ก ละน้อยจนกว่าเขาจะตาย แต่ทั้งนี้ต้องระมัดระวังว่า ถ้าการกระทำมิใช่มีความมุ่งหมายอันเดียว กัน แม้จะเป็นความผิดฐานเดียวซ้ำ ๆ กันก็ไม่ถือว่าเป็นกรรมเดียวกัน เช่น คอยล้วงกระเป๋า คนที่เดินผ่านเข้าประตูโรงพยาบาลนทร์แม้จะทำติดต่อกันไปก็เป็นคนละกรรม ถ้าเข้าห้องลักทรัพย์ คราวเดียวกันแต่เป็นทรัพย์หลายเจ้าของ ต้องถือว่าเป็นกรรมเดียว

การลงโทษ การกระทำที่เป็นกรรมเดียวเป็นความผิดอกฎหมายหลายบท ต้องใช้ กฎหมายบทที่มีโทษหนักที่สุดลงแก่ผู้กระทำความผิด บทใดที่ถือว่าเป็นบทที่มีโทษหนัก มี หลักเกณฑ์ดังนี้

1. ต้องถือลำดับที่วางไว้ในมาตรา 18
2. ถ้าเป็นโทษลำดับเดียวกัน ต้องถือบทที่มีอัตราโทษชั้นสูงสูงกว่า
3. ถ้าอัตราโทษชั้นสูงเท่ากัน ต้องถืออัตราโทษของโทษลำดับถัดไป เช่น จำคุกชั้นสูง เท่ากัน ก็ดูที่โทษปรับว่าบทใดสูงกว่ากัน
4. ถ้าอัตราโทษชั้นสูงเท่ากันหมด ต้องถือบทที่มีโทษชั้นต่ำสูงกว่ากัน

เมื่อดูว่าบทใดเป็นบทที่หนัก ก็ใช้บทนั้นเป็นบทลงโทษแต่บทเดียว แม้บทที่หนักจะ ไม่มีโทษขั้นต่ำ แต่บทที่เบากว่ามีโทษขั้นต่ำ ศาลก็ลงโทษตามบทที่หนักโดยไม่ต้องคำนึงถึง โทษขั้นต่ำในบทที่เบากว่า

ถ้าบททั้งหลายไม่มีโทษหนักกว่ากันจะเลือกลงโทษตามบทใดก็ได้

บทที่ 2

ว่าด้วยการกระทำผิดหลายกระทง

มาตรา 91 (แก้ไขโดยประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 11 ลงวันที่ 21 พฤศจิกายน 2514 ข้อ 2 และถูกแก้ไขเพิ่มเติมครั้งสุดท้ายโดย พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาฉบับที่ 6 พ.ศ. 2526 มาตรา 4) บัญญัติว่า

เมื่อปรากฏว่าผู้ใดได้กระทำการอันเป็นความผิดหลายกรรมต่างกัน ให้ศาลลงโทษผู้นั้นทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไป แต่ไม่ว่าจะมีการเพิ่มโทษ ลดโทษ หรือลดมาตราส่วนโทษด้วยหรือไม่ก็ตาม เมื่อรวมโทษทุกกระทงแล้ว โทษจำคุกทั้งสิ้นต้องไม่เกินกำหนดดังต่อไปนี้

- (1) ลิขปี สำหรับกรณีความผิดกระทงที่หนักที่สุด มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปี
- (2) ยี่สิบปี สำหรับกรณีความผิดกระทงที่หนักที่สุด มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปีแต่ไม่เกินสิบปี
- (3) ห้าสิบปี สำหรับกรณีความผิดกระทงที่หนักที่สุด มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสิบปีขึ้นไป เว้นแต่กรณีที่ศาลลงโทษจำคุกตลอดชีวิต

ความผิดหลายกระทงได้แก่การกระทำอันเป็นความผิดหลายกรรมต่างกัน ที่เรียกว่าหลายกรรมนั้นคือ มีการกระทำหลายอัน และเป็นการกระทำต่างกัน ถ้าเป็นการกระทำอันเดียวก็เป็นกรรมเดียว ต้องเป็นการกระทำหลายอัน แม้เป็นการกระทำหลายอันก็อาจถือว่าเป็นกรรมเดียวกันก็ได้ ดังกล่าวมาในบทที่แล้ว การกระทำหลายอันจึงต้องเป็นการกระทำต่างกันด้วย จึงจะเป็นความผิดหลายกระทงได้ การกระทำที่เป็นความผิดหลายกระทงอาจมีได้ดังนี้

1. เป็นการกระทำความผิดต่างฐานกัน และมีเจตนาคนละอัน เช่น ก. ทำร้าย ข. สลบ เพราะโกรธ เมื่อ ข. สลบไปแล้ว ก. เห็นเงินของ ข. จึงมีโลภเจตนาเอาเงินของ ข. ไป การกระทำของ ก. เป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายกระทงหนึ่ง ลักทรัพย์อีกกระทงหนึ่ง
2. เป็นการกระทำความผิดต่างฐานกัน แต่ความมุ่งหมายในการกระทำเป็นอย่างเดียวกัน ก็ยังถือว่าเจตนาต่างกัน เช่น ก. ชื้อปืนเถื่อนไปยิง ข. ตาย เป็นความผิดต่อกฎหมายอาวุธปืนกระทงหนึ่ง ผิดฐานฆ่าคนอีกกระทงหนึ่ง มีปืนเถื่อนและฝิ่นเถื่อน แม้จะเป็นวาระ

เดียวกัน ก็มีความผิดเป็นสองกระทง คือ ผิดต่อกฎหมายอาชญากรรมเป็นกระทงหนึ่ง ผิดกฎหมาย
ผิดอีกกระทงหนึ่ง

3. เป็นการกระทำความผิดฐานเดียวกัน แต่มีเจตนาคนละอันต่างกัน เช่น แดงฟันดำ
แล้วหนีไปพบเขี้ยวขวางหน้า จึงฟันเขี้ยวอีก แดงมีความผิดเป็นสองกระทง ในความผิดฐาน
ทำร้ายร่างกายทั้งสองกระทง

การลงโทษ หมายถึงการพิจารณาความผิดแต่ละกระทง เมื่อได้ความสมจริงแล้ว
กฎหมายให้ศาลลงโทษเป็นกระทงความผิดไป จะรวมกระทงลงโทษหรือจะลงโทษเฉพาะ
กระทงที่หนักไม่ได้ ต้องลงโทษในความผิดในทุกกระทง แต่ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มโทษ ลดโทษ
หรือลดมาตราส่วนโทษด้วยหรือไม่ เมื่อรวมโทษโทษจำคุกทั้งสิ้นต้องไม่เกินกำหนดสิบปี
ยี่สิบปี ห้าสิบปี แล้วแต่กรณี ดังนั้นจะเห็นได้ว่าผู้ที่กระทำความผิดหลายกรรมต่างกัน จะต้อง
ถูกลงโทษทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไป เมื่อรวมแล้วโทษจำคุกจะต้องไม่เกินห้าสิบปี
เว้นแต่กรณีที่ศาลลงโทษจำคุกตลอดชีวิต